

Analyse en brondocument Herfstkukai 2025 thema NAT

Ruim voor de deadline kwam al het maximum van 75 inzendingen binnen. Wellicht dat de natte maand oktober menigeen naar de schrijftafel leidde om zich te bezinnen op het thema “nat”. De volgende, winnende haiku in deze kukai is van Mayella La Angelita:

*de kastanje valt
bevrijdt zich van de bolster
een hart in de modder*

In de volgende analyse worden wat inzichten gedeeld om zo een beeld te geven van de meest voorkomende invulling van haiku: de **modale haiku** in deze reeks herfsthaiku's

1 Thema: genoemd of gesuggereerd

Bij het schrijven van de haiku leggen sommige dichters zich er op toe, het letterlijke themawoord zo treffend mogelijk te gebruiken. Anderen vinden het een kunst, het themawoord zelf niet te noemen maar het begrip waar het woord naar verwijst, treffend te suggereren. In 14 haiku's werd “nat” letterlijk aangehaald; in 51 haiku's werd “nat” meer gesuggereerd dan letterlijk genoemd. In 10 haiku's was de nattigheid niet zo stellig in de tekst aan te treffen. Ter illustratie volgen willekeurig gekozen haiku's als voorbeeld:

verdwenen loof
onder uitgekleden takken
worden slakken nat

met plons en spetters
laarsjes stampend in de plas
gieren van de lach

de kastanje valt
bevrijdt zich van de bolster
een hart in de modder

2 Seizoenswoord of seizoensattribuut

Bij het schrijven van een haiku wordt vaak gebruik gemaakt van een *seizoenswoord* als verwijzing naar de tijd van handeling. Het idee van ‘tijd’ geeft vaak een bepaalde stemming of geeft een handvat om zich meer in te leven in de haiku. In deze kukai werd in 28 gevallen duidelijk naar het herfstseizoen verwezen door ‘herfst’ letterlijk te noemen of de blaadjes in de haiku te laten vallen. In deze reeks haiku werden geen seizoen-typerende attributen genoemd zoals *schaatsen* voor *winter*: de laarsjes die in de haiku's voorbij stampten kunnen in het typisch Nederlandse regenachtige klimaat verwijzen naar alle seizoenen. Dan heeft de dichter er maar een seizoenswoord bij gezet.

bladeren glimmen
bedekken massaal de stoep
doffe dreun, ik lig

Twee roze laarsjes
mijn kind danst in kletsregens
zij geeft de herfst kleur

3 **Vorm:**

Aantal lettergrepen: De meeste dichters (59) hielden zich in de opbouw van de haiku aan het voor haiku typerende aantal van 17 lettergrepen. In 8 haiku's werd de grens van 17 enigszins overschreden. Een uitschieter van een totaal van 21 lettergrepen kwam één keer voor. Andersom waren 8 dichters met minder lettergrepen al klaar: in twee gedichten waren 13 lettergrepen genoeg. In haikuland gaan de "preciezen" prat op 17 lettergrepen en fronsen bij een lettergreep te veel of te weinig. De "rekkelijken" nemen meer de poetische waarde, ritme, klank, diepgang of originaliteit als kompas dan het exact aantal lettergrepen zolang de dichter het maar niet al te bont maakt.

Één regel of een 'knip': Ook in de opbouw in het aantal regels werd gevarieerd: in 12 haiku's liet het gedicht zich lezen als één regel; zoals in haiku #83; in 27 haiku's was het gedicht duidelijk opgedeeld in twee frasen zoals #33 en in 36 haiku's was de opdeling in drie regels duidelijk af te lezen zoals in #63. Daarmee is aardig geïllustreerd, hoe de dichter een eigen ritme aan het gedicht geeft: een haiku om als in één adem uit te spreken of juist in duidelijk onderscheiden frasen. Daarmee bereikt de dichter in de haiku of een melodieuze stemming of juist een trapsgewijze opbouw van spanning. De volgende, willekeurig gekozen haiku illustreren de éénregelige en de twee- drieregelige haiku:

Druppel in mijn nek
Want ik keek naar mijn mobiel
Inplaats van naar jou

drinkt regen de maan
in ramen zonder muren
druipt herfstlicht binnen

nat blad op mijn schoen
de herfst fluistert: "ik ben hier"
modder als parfum

4 **Haiku als impressie of als uitspraak:**

Waar de één een haiku liever gebruikt als middel om een impressie te delen, ziet de ander een haiku als "de aller individueelste expressie van de allerindividueelste emotie". Ofwel, een voertuig om een mededeling of bewering te delen. Zo kozen 37 dichters voor een louter observerende toon waarbij de lezer zelf de emotie mag invullen. Daarentegen hanteerden 38 dichters de haiku om een wens, oordeel of ervaring te benomen en zo expliciet te delen. Zo bericht #49 'neutraal' een waarneming waarbij de lezer zelf tot invulling mag komen en schetst #42 al de invulling van een ervaring. Opvattingen verschillen: de één vindt dat de lezer zelf tot een invulling te komen op basis van het gegeven beeld. De ander vindt, dat ondubbelzinnig verteld mag worden wat de dichter vond of ervoer en dus bewoog tot het schrijven van het gedicht.

Regen op mijn jas,
blaadjes plakken aan mijn schoen
de lucht ruikt naar herfst.

Stil vallen tranen,
Ogen liggen niet in herfstlicht,
Liefde blijft eindig.

5 Nat in verschillende betekenissen

Het thema 'nat' bleek een steen in de vijver, gezien de verscheidenheid van betekenissen die aan het woord "nat" werd gegeven. Dichters verwezen direct naar "vochtigheid" met het kernwoord 'nat' (14X), 'druppel' (10x) en 'traan' (8x). Daarmee werd het thema aangevlogen van daadwerkelijk kletsnat als de concrete veroorzaker van nattigheid of vochtigheid tot het nat dat onder grote emoties de ogen verlaat.

kletsnatte honden
schudden druppels uit hun vacht
strand, zee, wat een pracht

de paraplu praat
geeft met druppels seintjes door
het nat vertelt wat

warm en dompig mos
mijn billen voelen vochtig
op de klamme stam

die donderbui
bij jou en mij spoelt niet álle
tranen weg

6 De modale haiku: alle meest voorkomende kenmerken bij elkaar gebracht.

De **modale haiku** in deze kukai bevatte meer een **suggestie van het thema** dan het expliciet noemen van het themawoord. In het merendeel van de haiku's ontbrak een verwijzing naar een seizoen met een traditioneel **seizoenswoord** of typisch **seizoensattribuut**. Dat was ook niet verplicht. Daarentegen hield het merendeel van de dichters zich aan de voor haiku typerende **versvorm van 5+7+5+ =17 lettergrepen**. Voor de opbouw van het betoog koos het merendeel van de haiku-dichters voor **drie onderscheidende regels**. Inhoudelijk koos een nipte meerderheid voor het **expliciet delen** van een ervaring of een beschouwing in plaats van een **observatie** die de lezer zelf mag invullen. **Inhoudelijk** werd het "nat" zo divers uitgewerkt dat zich niet een duidelijke modus aftekende: van klimaat-opwarming tot zilte tranen en alles wat daar tussen valt. Met NAT kunnen we dus veel kanten op.

Zo doopten weer 75 dichters (het maximum aantal kukai-deelnemers) de pen in het zwarte nat en kozen uit hun midden één winnaar. Zij die niet in de prijzen vielen, worden hierbij geprezen voor het meedoen aan de wedstrijd en gefeliciteerd met het plezier van het schrijven van haiku.

Analyse opgesteld door Lodewijk Ouwehand